

Länsstyrelsen
Örebro län

Sture Marklund
Direkt: 019-193566
sture.marklund@t.lst.se
Fax: 019-193028

BESLUT
2001-05-18

Dnr: 231-01547-99

Enl sändlista

Länsstyrelsens i Örebro län beslut och föreskrifter angående bildande av naturreservatet Harge uddar i Askersunds kommun

BESLUT

Det område som utgörs av del av fastigheten Harge 1:6 i Hammars socken i Askersunds kommun och som framgår av bifogade utdrag ur fastighetskartan, skall av skäl som närmare anges i detta beslut, särskilt skyddas på grund av dess betydelse för kännedomen om landets natur. Länsstyrelsen förklarar därför med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (SFS 1998:808) området som naturreservat.

Naturreservatets namn skall vara Harge uddar.

- Bilagor:
1. Beslutscharta
  2. Hur man överklagar
  3. Sändlista
  4. Skötselplan

För att trygga ändamålet med reservatet förordnar länsstyrelsen med stöd av miljöbalken, att nedan angivna föreskrifter (samt bestämmelser om förvaltningen) skall gälla beträffande området

Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken (1998:808), om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

1. medföra ej kopplad hund
2. störa djurlivet
3. göra upp eld annat än på härför anvisad plats
4. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar

5. plocka blommor, gräva upp eller på annat sätt skada örter, mossor eller lavar
6. tälta
7. cykla annat än på befintlig cykelväg ut till Vännevikens båthamn
8. anordna snitslade spår
9. sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller därmed jämförlig anordning.

Ovanstående föreskrifter skall inte utgöra hinder för utförandet av miljöövervakning eller naturinventering beställd eller godkänd av länsstyrelsen.

Enligt 7 kap 30 § miljöbalken gäller föreskrifterna omedelbart även om de överklagas.

Inskränkning av och intrång i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom reservatet enligt 7 kap. 5 och 6 §§ miljöbalken.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

1. bedriva täkt eller annan verksamhet som förändrar områdets topografi, ytbotten eller dräneringsförhållanden
2. anordna upplag
3. anlägga väg eller stig
4. dra fram mark eller luftledning
5. uppföra byggnad eller annan anläggning
6. att anordna eller låta anordna permanenta båtplatser utanför det anvisade område som anges i skötselplan
7. utföra avverkning, gallring eller röjning av något slag, så eller plantera skogsplantor, samla ihop, föra bort eller bränna vindfällan eller andra döda träd eller träddelar liksom varje annan skogsbruksåtgärd
8. bedriva jakt efter andra fågelarter än änder och gäss
9. uppföra jakttorn, utföra siktröjningar, stödutfodra vilt, samt uttransportera fällt vilt med motorfordon, annat än med skåldragare eller fyrhjulsmotorcykel
10. gödsla, plöja upp eller så in vallväxter i befintlig betesmark även till den del den någon gång brukats som åker
11. använda kemiska bekämpningsmedel annat än av myndigheterna tillåten medicinering av boskap

Ovanstående bestämmelser skall inte utgöra hinder mot den röjning och gallring som erfordras för underhåll av betesmarken och som anges i skötselplan eller mot att utföra de anordningar som anges i skötselplan.

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att de åtgärder vidtages inom området som framgår av till detta beslut fogad skötselplan.

Föreskrifterna ovan, gällande allmänheten, gäller även markägare och innehavare av särskild rätt i den mån pågående markanvändning inte avsevärt försvåras.

Förvaltning.

1. Syftet med skötseln av reservatet skall vara att främja den biologiska mångfalden i området genom att beteshävida ängsområden och låta skogsvegetationen få utvecklas fritt mot naturstadier samtidigt som området i lämplig omfattning gör tillgängligt för allmänheten.
2. Länsstyrelsen meddelar föreskrifter om vården av reservatet genom att fastställa till beslutet fogad skötselplan, daterad 2000-04-10.
3. Utmärkning av reservatet skall ske i enlighet med naturvårdsverkets anvisningar.
4. Förvaltare är länsstyrelsen.

Reservatets syfte

Ändamålet med reservatet skall vara att för kännedomen om landets natur bevara ett vilt, mosaikartat, sprickdalslandskap vid Vätterns norra strand med rik biologisk mångfald knuten till kalkförekomst, betesängar och naturskog. De artgrupper som i synnerhet avses är kärlväxter, marksvampar och mossor. Syftet är också att underlätta för allmänheten att nå Vätterns stränder och uppleva den dramatiska och mångfacetterade Vätternnaturen.

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Ärendets beredning

År 1984 beskrevs området i länsstyrelsens naturvårdsöversikt där det klassades med det högsta naturvärdet och med motiv innefattande geovetenskap, landskapsbild, botanik och rörligt friluftsliv. Området avgränsades sedan som riksintresse för naturvård och friluftsliv i samband med den fysiska riksplaneringen. Länsstyrelsen har genom åren diskuterat möjligheterna till säkerställande av riksintresset men har först genom tecknande av intrångsavtal med markägarna till Harge 1:6 i slutet av år 2000 praktiskt kunnat påbörja detta arbete.

Förslag till föreskrifter och skötselplan för området har utarbetats på länsstyrelsen under våren 2001 och remitterats till berörda parter för synpunkter. Reservatet har tillstyrkts och de inkomna detaljsynpunkterna har i möjligaste mån beaktats.

Beskrivning av området

Vätternstranden vid Harge uddar utgörs av ett dramatiskt utformat kustparti där sprickdalslandskapet format en strandprofil med djupa, smala vikar mellan karga klippiga bergssträckningar. De inre delarna av vikarna är ofta långgrunda och sandiga.

Skogen domineras av tall med inslag av gran, björk och, asp och tallarna på bergskrönen och i strandbrynen är nedtryckta av vindpåverkan och knotiga.

Betesmarken är till största delen flack och ligger på lersediment där tuvtåteln utgör ett viktigt inslag. Mot höjderna blir betesmarken artrik och i synnerhet på den östra kanten där kalkberggrunden går i dagen.

Bland mossorna kan den mycket sällsynta spädhårgräsmossan (*Cirriphyllum tomarsinii*) och spindelmossan (*Cololejeunea calcarea*) omnämnas och bland svamparna flera arter jordtungor (släktet *Geoglossum*) som alla är bundna till naturbeten med lång hävd.

I kärlväxtfloran finns flera kalkälskande arter som pupurknipprot, skogsknipprot, brudsporre, blodnäva och grusbräcka.

Fågellivet påverkas starkt av närheten till Vättern och de sträck som höst och vår passerar.

Reservatets benämning: Naturreservatet Harge uddar

Kommun: Askersund

Församling: Hammar

Fastigheter: del av Harge 1:6

Areal: 25,5 ha varav 11,3 ha produktiv skogsmark, 4,1 ha bergimpediment, 5,8 ha betesmark, 4,3 ha skiftat vattenområde i Vättern

Markägarkategori: Enskild

Lägesbeskrivning: 5 km SV Hammars kyrka. X 651720 Y 144935

Förvaltare: Länsstyrelsen.

Natura 2000: Ingår i EU-s nätverk av skyddade naturområden objektnamn Harge uddar SE 0240120

Arealer i EU-s naturtypsschema: 32% av reservatet upptas av västlig taiga (kod 9020), 24 % av artrika torra-friska låglandsgräsmarker av fennoskandisk typ (kod 6270), 4 % av klippvegetation på silikatrika sluttningar (kod 8220), 4 % av pionjärvegetation på silikatrika bergytter (kod 8230) och 16 % av oligotrofa mineralfattiga sjöar i slättområden (kod 3130)

MOTIV FÖR BESLUTET

Harge uddar hyser en rik flora och fauna och det ingår i länsstyrelsens uppdrag från riksdag, regering och naturvårdsverk att genomföra skyddet av den biologiska mångfalden. Området är föreslaget ingå i EU-s nät av skyddade naturområden, Natura 2000. Det är dessutom av riksintresse för naturvård.

Naturvärdena i nu aktuellt område är sådana att de kräver omfattande skydd för att bevaras. Detta skydd kan endast tillgodoses genom bildande av

BESLUT
2001-05-18

Dnr: 231-01547-99

naturreservat eller nationalpark. Området har inte sådana egenskaper att de motiverar ett skydd som nationalpark. Området bör därför avsättas som naturreservat.

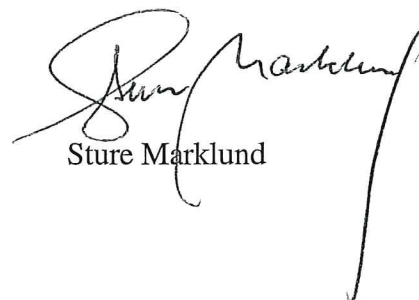
Detta beslut kan överklagas, se bilaga.

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I beslutet deltog landshövding Gerd Engman, jämte ledamöterna Sören Gunnarsson, Kitty Melin-Strandberg, Sören Larsson, Annica Eriksson, Mats Sjöström, Erik Johansson, Sonja Cederlöf, Karl-Erik Persson, Lennart Eliasson, Helena Vilhelmsson, Majny Jonsson, Britt-Marie Karlsson, Brittinger Örenius samt Lars-Axel Nordell.

I den slutliga handläggningen av ärendet deltog även tf naturvårdsdirektören Olle Karlsson, avdelningsdirektören Per Olov Führ, länsassessorn Christina Hjulström samt föredraganden avdelningsdirektören Sture Marklund.

Gerd Engman

Sture Marklund

Bilaga till beslut 2001.05.18

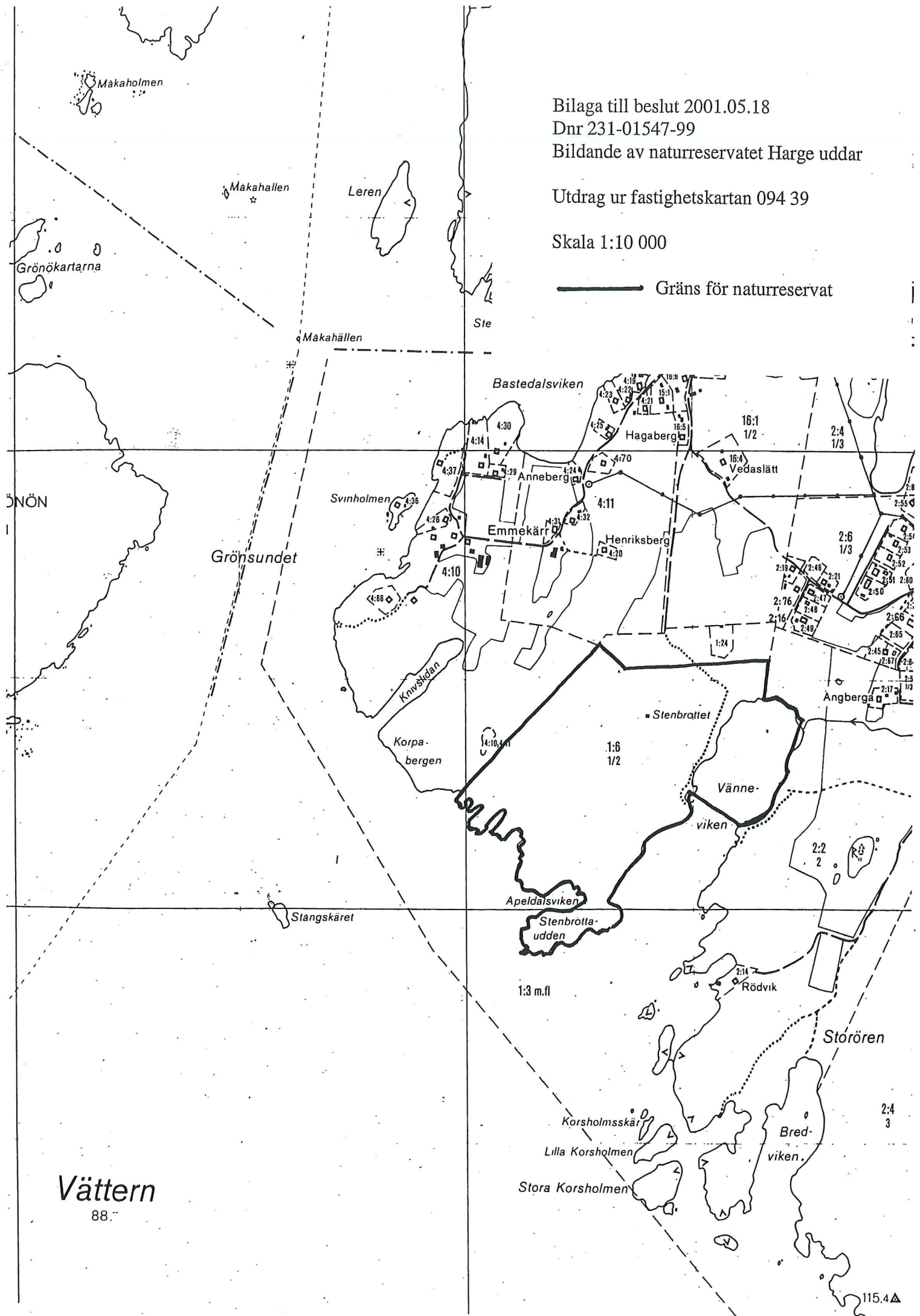
Dnr 231-01547-99

Bildande av naturreservatet Harge uddar

Utdrag ur fastighetskartan 094 39

Skala 1:10 000

— Gräns för naturreservat

HUR MAN ÖVERKLAGAR LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Om Ni vill överklaga detta beslut skall Ni skriva till länsstyrelsen. Tala om i brevet vilket beslut Ni överklagar, t ex genom att ange beslutets diarienummer. Tala också om vilken ändring i beslutet Ni vill ha.

Länsstyrelsen måste ha fått överklagandet inom tre veckor från den dag Ni fick del av beslutet, annars kan överklagandet inte prövas.

Om länsstyrelsen inte själv ändrar beslutet på det sätt Ni begärt sänder länsstyrelsen överklagandet vidare till regeringen (miljödepartementet).

Om Ni vill ha ytterligare upplysningar kan Ni vända Er till länsstyrelsen, tel 019-19 30 00.

Sändlista:

Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm

Askersunds kommun, Box 9, 696 21 Askersund

Riksantikvarieämbetet, Box 5405, 114 84 Stockholm

Skogsvårdsstyrelsen. Aspholmsv. 9, 702 27 Örebro

Fastighetsbildningsmyndigheten, Box 1200, 701 12 Örebro

Polismyndigheten i Örebro län, Box 1804, 701 18 Örebro

Örebro läns museum, Box 314, 701 46 Örebro

Hopajola, Box 943, 701 31 Örebro

Tomas och Lena Carlsson, Hammars gård, 696 94 Hammar

Emkärrs samfällighetsförening, Tommy Isacson, Granbergav. 23 A, 703 76
Örebro

Vännevikens samfällighetsförening, Rolf Sjöholm, Stenbov. 5, 703 75 Örebro

Naturvårdsverket, Olle Höijer, 10648 Stockholm

2001-04-10

Bildande av naturreservatet Harge uddar

Allmän beskrivning med föreskrifter

1. Administrativa data
2. Föreskrifter, bestämmelser samt syftet med reservatet
3. Översiktlig beskrivning av befintliga förhållanden

Skötselplan

1. Allmän målsättning
2. Disp och skötsel av mark och vatten
3. Anordningar för rekreation och friluftsliv
4. Tillsyn
5. Uppföljning
6. Finansiering av naturvårdsförvaltningen
7. Karta i skala 1:10 000

ALLMÄN BESKRIVNING

1. ADMINISTRATIVA DATA

Skyddsform	Naturreservat
Objektsnummer	18 02 97
Beslutsdatum	2001.05.18
Kommun	Askersunds kommun
Registerområde	Hammar socken
Läge	5 km SV Hammars kyrka
Area	25,5 ha varav 11,3 ha produktiv skogsmark, 4,1 ha bergimpediment, 5,8 ha betesmark, 4,3 ha skiftat vattenområde i Vättern
Markägare	Enskild
Förvaltare	Länsstyrelsen
Natura 2000	SE 0240120
Arealer i EU:s naturtypsschema	32 % av reservatet upptas av västlig taiga (kod 9010), 24 % av artrika torra-friska låglandsgräsmarker av fennoskandisk typ (kod 6270), 4 % av klippvegetation på silikatrika sluttningar (kod 8220), 4 % av pionjärvegetation på silikatrika bergytter (kod 8230) och 16 % av oligotrofa minneralfattiga sjöar i slättområden (kod3130)

2. FÖRESKRIFTER, BESTÄMMELSER SAMT SYFTET MED RESERVATET

För att trygga ändamålet med reservatet förordnar länsstyrelsen med stöd av miljöbalken, att nedan angivna föreskrifter (samt bestämmelser om förvaltningen) skall gälla beträffande området.

Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken (1998:808), om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

1. medföra ej kopplad hund
2. störa djurlivet
3. göra upp eld annat än på härför anvisad plats
4. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar

5. plocka blommor, gräva upp eller på annat sätt skada örter, mossor eller lavar
6. tälta
7. cykla annat än på befintlig cykelväg ut till Vännevikens båthamn
8. anordna snitslade spår
9. sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller därmed jämförlig anordning.

Ovanstående föreskrifter skall inte utgöra hinder för utförandet av miljöövervakning eller naturinventering beställd eller godkänd av länsstyrelsen.

Enligt 7 kap 30 § miljöbalken gäller föreskrifterna omedelbart även om de överklagas.

Inskränkning av och intrång i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom reservatet enligt 7 kap. 5 och 6 §§ miljöbalken.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

1. bedriva täkt eller annan verksamhet som förändrar områdets topografi, yt-, botten eller dräneringsförhållanden
2. anordna upplag
3. anlägga väg eller stig
4. dra fram mark eller luftledning
5. uppföra byggnad eller annan anläggning
6. att anordna eller låta anordna permanenta båtplatser utanför det anvisade område som anges i skötselplan
7. utföra avverkning, gallring eller röjning av något slag, så eller plantera skogsplantor, samla ihop, föra bort eller bränna vindfällan eller andra döda träd eller träddelar liksom varje annan skogsbruksåtgärd
8. bedriva jakt efter andra fågelarter än änder och gäss
9. uppföra jakttorn, utföra siktröjningar, stödutfodra vilt, samt uttransportera fäلت vilt med motorfordon, annat än med skälgragare eller fyrhjulsmotorcykel
10. gödsla, plöja upp eller så in vallväxter i befintlig betesmark även till den del den någon gång brukats som åker
11. använda kemiska bekämpningsmedel annat än av myndigheterna tillåten medicinering av boskap

Ovanstående bestämmelser skall inte utgöra hinder mot den röjning och gallring som erfordras för underhåll av betesmarken och som anges i skötselplan eller mot att utföra de anordningar som anges i skötselplan.

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att de åtgärder vidtages inom området som framgår av till detta beslut fogad skötselplan.

Föreskrifterna ovan, gällande allmänheten, gäller även markägare och innehavare av särskild rätt i den mån pågående markanvändning inte avsevärt försvåras

Förvaltning

1. Syftet med skötseln av reservatet skall vara att främja den biologiska mångfalden i området genom att beteshävdas ängsområden och låta skogsvegetationen få utvecklas fritt mot naturstadier samtidigt som området i lämplig omfattning gör tillgängligt för allmänheten.
2. Länsstyrelsen meddelar föreskrifter om vården av reservatet genom att fastställa till beslutet fogad skötselplan, daterad 2000-04-10.
3. Utmärkning av reservatet skall ske i enlighet med naturvårdsverkets anvisningar.
4. Förvaltare är länsstyrelsen.

Reservatets syfte

Ändamålet med reservatet skall vara att bevara ett vilt, mosaikartat, sprickdalslandskap vid Vätterns norra strand med rik biologisk mångfald knuten till kalkförekomst, betesmarkerr och naturskog. De artgrupper som i synnerhet avses är kärlväxter, marksvampar och mossor. Syftet är också att underlätta för allmänheten att nå Vätterns stränder och uppleva den dramatiska och mångfacetterade Vätternnaturen.

3. ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV BEFINTLIGA FÖRHÅLLANDEN

3.1 Naturförhållanden

Vätternstranden vid Harge uddar utgörs av ett dramatiskt utformat kustparti där sprickdalslandskapet format en strandprofil med

djupa, smala vikar mellan karga klippiga bergssträckningar. De inre delarna av vikarna är ofta långgrunda och sandiga.

Skogen domineras av tall med inslag av gran, björk och, asp och tallarna på bergskrönen och i strandbrynen är nedtryckta av vindpåverkan och knotiga.

Betesmarken är till största delen flack och ligger på lersediment där tuvtåteln utgör ett viktigt inslag. Mot höjderna blir betesmarken artrik och i synnerhet på den östra kanten där kalkberggrunden går i dagen.

Bland mossorna kan den mycket sällsynta spädhårgräsmossan (*Cirriphyllum tommarsinii*) och spindelmossan (*Cololejeunea calcarea*) omnämnas och bland svamparna flera arter jordtungor (släktet *Geoglossum*) som alla är bundna till naturbeten med lång hävd.

I kärlväxtfloran finns flera kalkälskande arter som pupurknipprot, skogsknipprot, brudsporre, blodnäva och grusbräcka.

Fågellivet påverkas starkt av närheten till Vättern och de sträck som höst och vår passerar.

3.2 Tillgänglighet

Området nås norrifrån från Hammar och Bastedalen.

SKÖTSELPLAN

1. ALLMÄN MÅLSÄTTNING

Genom i huvudsak fri utveckling av skogen och genom beteshävd skall den biologiska mångfalden knuten till naturskogsekosystem och betesängar främjas. Samtidigt skall området i lämplig utsträckning göras tillgängligt för allmänheten.

2. DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARK OCH VATTEN

2.1 Allmän målsättning för mark- och vegetationsvård.

Skötseln skall inriktas så att den biologiska mångfalden knuten till naturskogar och betesängar främjas.

2.1.1 Skogarna

Skogen skall lämnas till fri utveckling. Promenadstigen genom området skall dock hållas öppen från omkullfallna träd och igenväxning av sly.

2.1.2 Betesmarken

Området skall betas av nötkreatur så att skadlig ansamling av förna ej sker.

2.1.3 Vännevikens inre del

Den expanderande bladvassen på sandbottnarna i Vännevikens inre del, som är en följd av sedan länge uteblivet bete, skall hållas tillbaka genom vassröjning.

2.2 Faunavård och jakt

Jakt kan bedrivas som tidigare med de inskränkningar som föreskrifterna ovan föranleder.

2.3 Fiske

Inga förändringar i fiskerättigheter planeras.

3. ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV

3.1 Stig och eldplats

En rundslinga skall upprättas i enlighet med bifogad skötselplanekarta. Stigen skall markeras med orange färgmarkeringar på låga stolpar eller på träd i stigriktningen. Brandsäker eldplats skall anordnas i anslutning till stigen enligt markering på skötselplanekartan.

3.2 Båthamn

Brygg- och båthamn rättigheter i Vännevikens får nyttjas enligt gällande fastställd anläggningsförrättning och överenskommelse med markägarna. Efter vinterns båtupplägg skall området avstädas i bryggföreningens regi.

3.3 Badplats

I anslutning till befintlig bad- och båtplats skall förutsättningarna för bad förbättras genom röjning av den expanderande vassen på sandbottnen och av buskar på landsidan.

3.4 Parkeringsplats

Parkeringsplats skall iordningställas på plats utanför reservatet som anges på skötselplanekartan och som överenskommits med markägarna till Harge 1:6.

3.5 Informationstavlor och reservatmarkeringar

Upplysningstavlor och reservatmarkeringar skall uppsättas på i bifogad skötselplan angivna lägen.

4. TILLSYN

Förvaltaren ansvarar för tillsynen av reservatet.

5. UPPFÖLJNING

Uppföljning av målsättningen med reservatet skall ske i mån av tilldelade resurser. Tillståndet hos EU-habitaten och floran skall särskilt följas upp.

6. FINANSIERING AV FÖRVALTNINGEN

6.1 Iordningställande

Stöd för upprättande av modernt stängsel med stängselövergångar har bekostats av Hopajola. Material och arbetskostnader för iordningställande av stig med spänger samt av eldplats, parkeringsplats, för vass- och buskröjning vid badplats samt för uppsättande av informationstavlor beräknas kosta c:a 40 000 kr. Iordningsställandet förutsätter att externa medel erhålles för finansieringen. Markägaren svarar för gallring och röjning av betesmarken så att den uppfyller EU-s krav för miljöstöd till naturbetesmark med tilläggsersättning. Beteshävdens förutsättes ske med EU-s miljöstöd.

6.2 Årlig tillsyn

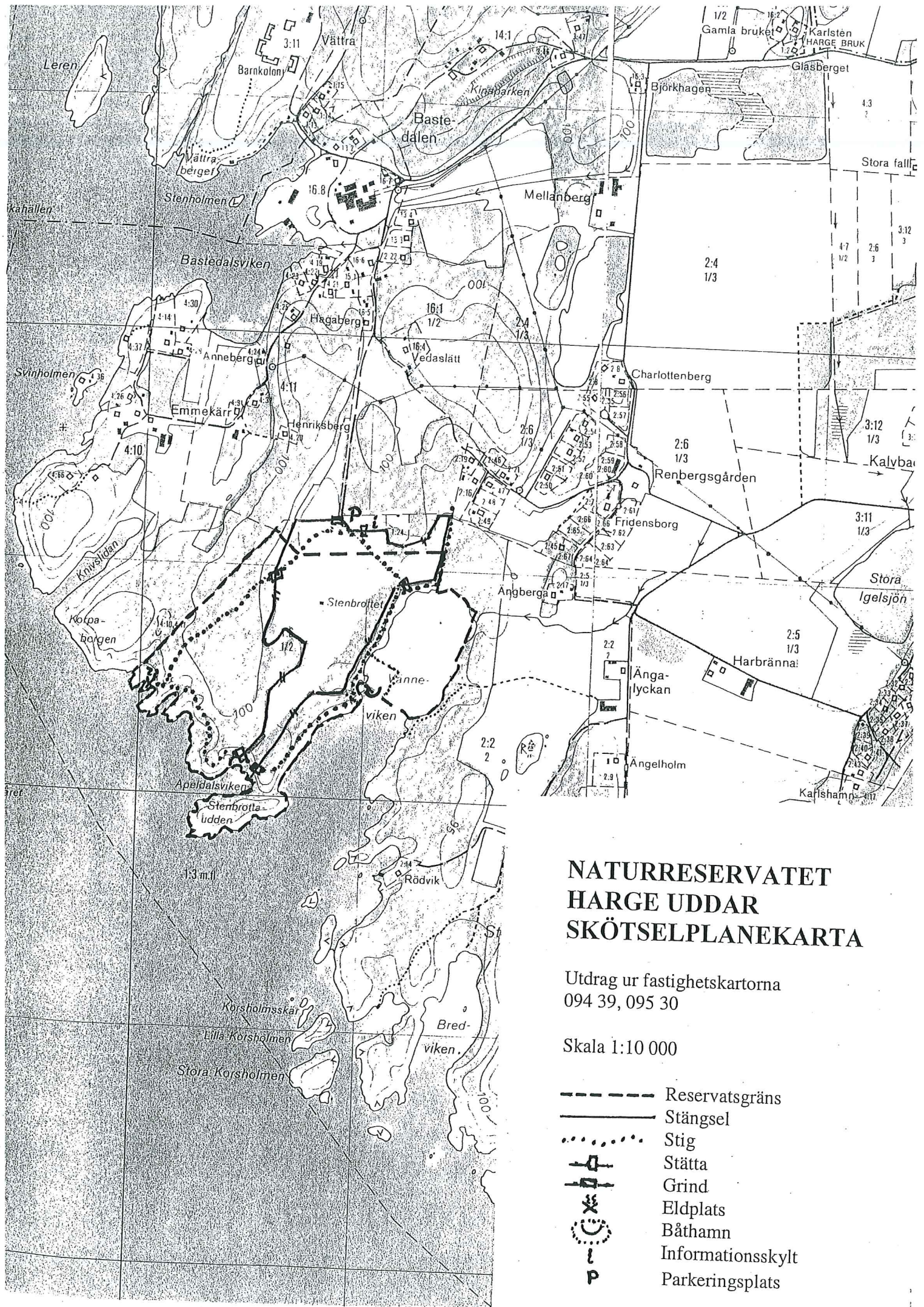
Tillsyn av natur samt servicefunktioner beräknas kosta 2 - 4000 kr per år.

6.3 Uppföljning

Vart 6 år skall uppföljning ske enligt p 5 ovan till en uppskattad kostnad av 50 000 kr. Uppföljningen blir dock beroende av den prioritering av uppföljningsobjekt som skall ske i Natura 2000 nätverket samt av tilldelade resurser.

Bilaga:

1. Skötselplanekarta

NATURRESERVATET HARGE UDDAR SKÖTSELPLANEKARTA

Utdrag ur fastighetskartorna
094 39, 095 30

Skala 1:10 000

- Reservatsgräns
- Stängsel
- ..... Stig
- ⌘ Stätta
- ⌘ Grind
- ⌘ Eldplats
- ⌘ Båthamn
- ⌘ Informationsskylt
- ⌘ Parkeringsplats